

Måndagen den 5 april

Kl. 15.00

*Fyllnadsval till
utskott*

§ 1 Fyllnadsval till utskott

Herr TALMANNEN:

De på föredragningslistan upptagna valen är föranledda av att ersättaren för herr Åberg skall beredas plats i utskott.

Folkpartiets partigrupp har anmält herr Annerås som suppleant i utrikes- och jordbruksutskotten.

Jag förklarar härmed herr Annerås vald till suppleant i utrikesutskottet och jordbruksutskottet.

*Om vårdbidragen
till handikappade*

§ 2 Justerades protokollet för den 26 mars.

§ 3 Om vårdbidragen till handikappade

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara fru *Marklunds* (vpk) den 18 mars anmälda interpellation, 1975/76:154, och anförde:

Herr talman! Fru Marklund har frågat mig om jag i likhet med skatteexperterna i Norrbottens län anser att det råder ett anställningsförhållande när en handikappad vårdas av familjemedlem och vårdbidrag utgår och, i så fall, vilka slutsatser man bör dra beträffande vårdbidragens storlek. Fru Marklund har också frågat vilka åtgärder som kommer att vidtas för att klargöra för såväl skattemyndigheter som enskilda vilka skattetekniska regler som skall gälla för vårdbidragen.

De bidrag som fru Marklund syftar på torde främst vara de s. k. hemsjukvårdsbidragen. Berättigade till sådant bidrag är bl. a. långvarigt sjuka och vissa handikappade, som är i behov av vård men kan vårdas på ett tillfredsställande sätt i hemmet. Bidragen betalas ut av landsting eller kommun. Villkoren för bidragsgivningen varierar mellan olika landsting. I många fall betalas bidraget direkt till den vårdbehövande. Bidraget är då skattefritt. Hemsjukvårdsbidrag som utbetalas till en vårdare räknas däremot som skattepliktig inkomst för denne. Vårdaren är i sådana fall att anse som anställd av landstinget eller kommunen, som också betalar arbetsgivaravgift på beloppet.

I de fall bidraget betalas ut direkt till den vårdbehövande och denne i sin tur ersätter en vårdare kan ibland ett anställningsförhållande föreligga mellan parterna. Den vårdbehövande får i så fall betala vederbörliga arbetsgivaravgifter. Om bidraget då inte har avvägts med hänsyn till skatte-

och avgiftsskyldigheten kan svårigheter uppkomma. Även beträffande vårdbidragen till föräldrar som vårdar handikappade barn har olika meningar i skattefrågor förekommit mellan bidragsmottagare och skattemyndigheter. De här berörda problemen är emellertid uppmärksammade av landsting och skattemyndigheter, och överväganden pågår för att åstadkomma en lämplig ordning på det aktuella området.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för svaret på interpellationen.

Tyvärr ger finansministern, som ju annars är känd för att ha nog så bestämda åsikter om saker och ting, inte uttryck för någon uppfattning i de frågor som jag ställt.

Finansministern säger att det ibland kan föreligga ett anställningsförhållande mellan parterna i de fall då bidraget utbetalas till den vårdbehövande och denne i sin tur ersätter en vårdare.

Det är just sådana fall som föranlett min interpellation. Människor som i sina deklARATIONER yrkat avdrag för kostnader i samband med vård av handikappade i hemmet och inte fått dessa avdrag godkända har hört av sig.

I pressen, bl. a. i en finansministern närstående tidning i Norrbotten, har det återgetts uttalanden från oroliga handikappade, som påtalat det orimliga i dels att förälder, maka, barn eller annan nära anhörig skall betala skatt för vårdnadsbidraget, dels att den vårdade skall erlägga arbetsgivaravgift.

Allt det här har finansministern säkert fått vetskap om också på annat sätt än genom min interpellation, och jag har svårt att tro att de som vänt sig till finansministern har blivit mer tillfreds med finansministerns besked än vad jag är.

De människor som vårdar handikappade anhöriga gör ju en mycket stor insats – inte bara genom att göra det möjligt för den handikappade att leva så normalt som möjligt utan också för samhället.

Alla känner vi till bristsituationen på vårdområdet både i fråga om personal och platser. Alla vet vi också vad vård på institutioner kostar samhället. Mot den bakgrunden är de vårdnadsbidrag som utbetalas i de aktuella fallen en mycket billig lösning för samhället.

Principen att vårdnadsbidraget skall utgöra ATP-grundande inkomst är naturligtvis helt och hållet riktig. Men då måste givetvis vårdbidragen uppgå till belopp som kan betraktas som ersättning för ett utfört arbete, och det är det sällan frågan om i dag.

Finansministerns hänvisning till att landsting och skattemyndigheter uppmärksammat de här problemen är i och för sig obehövlig. Landstingen måste självklart ta reda på vad en uppräknig av vårdnadsbidragen till belopp som efter beskattning skulle ge mottagaren ungefär samma summa som i dag skulle kosta för landstingen. Skattemyndigheterna har naturligtvis anledning att ta ställning till vilka regler som skall gälla. Men

för att åstadkomma en sådan "lämplig ordning", som finansministern talar om, måste väl också centrala myndigheter uttala en mening. Jag har svårt att se att en lämplig ordning kan åstadkommas genom åtgärder av det slag som förekommit i Norrbotten, och som i pressen, med fog, har kallats för skatteklappjakt på handikappade.

Jag skulle önska att finansministern ville göra ett klarläggande av sin egen åsikt om de aktualiserade förhållandena.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag kan väl delvis hålla med interpellanten om att det varit en relativt stor oreda på det här området; en oreda som plågat både landsting och de som varit direkt berörda av den. Men den har nu, om jag förstått saken rätt, retts upp. Jag skall återkomma till det.

När fru Marklund vill ha besked av mig i en fråga som rör tolkning av skattelagar i ett specifikt fall är det helt naturligt att jag inte gör den tolkningen. Den tillkommer – om den skall göras – de skattedomstolar vi har. Det är inte finansministerns sak att göra sådana tolkningar.

När det gäller frågan om vårdnadsbidragens storlek är det klart att de kan och måste variera med hänsyn till vårdnadens omfattning. Jag föreställer mig att fru Marklund måhända är underrättad om att denna fråga varit föremål för prövning i Norrbottens läns landsting. Landstinget har släppt en pressrelease, som jag fick i min hand i morse och som jag tycker på ett tillfredsställande sätt reder ut de här begreppen.

Landstinget har beslutat sig för att hemsjukvårdsbidragen skall uppräknas med 50 % och beskattas. Dessa bidrag skall alltid utbetalas till vårdaren och inte till patienten. Även om det är en anhörig som är vårdare skall vårdaren ha bidraget. Det betyder att landstinget, antingen direkt eller via kommunen, går in som arbetsgivare gentemot vårdaren och drar skatten och betalar de sociala avgifterna och ATP-avgiften i sedvanlig ordning. Man är beredd att genomföra uppräknningen av själva bidraget med 50 % retroaktivt från den 1 januari 1976 och ta på sig skyldigheten att betala arbetsgivaravgifterna från den 1 januari 1975. Genom detta arrangemang klarar man ut begreppen och dessutom äventyrar man inte ATP-poängen för dem som svarar för vårdnaden.

Jag vill gärna gratulera Norrbottens läns landsting för en elegant lösning av ett ganska besvärligt problem.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag är beredd att instämma i finansministerns gratulation till Norrbottens läns landsting. Jag kände inte till denna lösning. Den stämmer emellertid väl överens med vår syn, att inkomsten skall vara ATP-grundande men också uppgå till belopp som ger den person som tar hand om den handikappade en summa som i någon mån kan motsvara arbetsinsatsen.

Jag är alltså glad för att åtminstone en del av de oklarheter som hittills har funnits när det har gällt den skattetekniska behandlingen av vård-

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

bidragen och ersättningarna till dem som vårdar handikappade barn eller andra anhöriga i hemmen nu kanske undanröjts.

Tack för svaret!

Överläggningen var härmed slutad.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren kl. 15.10 att ajournera sina förhandlingar till kl. 16.00

§ 4 Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00 under ledning av fru tredje vice talmannen.

§ 5 Om åtgärder mot narkotikamissbruket

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels fru *Kristenssons* (m) den 9 mars anmälda interpellation, 1975/76:145, dels herr *Torwalds* (c) den 12 mars anmälda interpellation, 1975/76:151, och anförde:

Fru talman! Fru Kristensson har frågat mig om jag vill delge riksdagen de nya konkreta, kraftfulla åtgärder som planeras för att hejda narkotikamissbruket i allmänhet och heroinmissbruket i synnerhet.

Herr Torwald har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta dels med anledning av de många beslagen av tung narkotika, dels för att öka socialarbetarnas benägenhet att samarbeta med polisen bl. a. vid tillämpningen av lagen om tillfälligt omhändertagande.

Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

När det gäller narkotikamissbruket i allmänhet är läget enligt de ansvariga myndigheternas bedömningar i huvudsak detta.

Tillgången på centralstimulerande medel har åter ökat efter några år med varierande tillgång. Amfetamin är på nytt det dominerande medlet. Tillgången på cannabis är oförändrad. I fråga om morfinbas har tillgången minskat påtagligt.

Det allvarligaste draget i den senaste utvecklingen i Sverige och i övriga Västeuropa är det ökade utbudet av heroin. I Sverige gjorde sig detta utbud påtagligt gällande under vintern. Heroinet härstammar från odlingar i den s. k. gyllene triangeln, dvs. gränsområdena mellan Burma, Laos och Thailand. Amsterdam anses sedan flera år vara centrum för handeln med heroin i Europa. Något heroin från odlingar i Turkiet tycks däremot inte tillföras marknaden. Den kontroll som de turkiska myndigheterna har genomfört i samråd med berörda FN-organ synes alltså f. n. framgångsrik.

Missbruket av narkotika i landet förefaller som helhet inte att ha undergått några större förändringar under senare tid. Cannabis är fortfarande det dominerande medlet. En viss minskning av missbruket av cannabis bland ungdomar tycks dock ha skett.

Vad beträffar s. k. tung narkotika och etablerat missbruk dominerar fortfarande centralstimulantia. Blandmissbruk tycks ha blivit vanligare. I detta missbruk ingår även alkohol och olika tabletter.

Opiatmissbruket inkl. heroin förekommer främst i Stockholm men också i vissa mellansvenska städer och i södra Sverige. Opiatmissbruk tycks fortfarande vara av ringa omfattning i Västsverige. Heroin utnyttjas av redan etablerade missbrukare. Dessa uppges dock föredra morfinbas och morfintabletter framför heroin.

När det gäller det stora parti heroin som beslagtogs på flygplatsen i Norrköping för någon tid sedan pågår utredning f. n. På nuvarande stadium i utredningsarbetet kan man inte av detta beslag dra några slutsatser om den svenska marknaden för heroin. Uppgifter från fältet och om andra mindre beslag tyder dock på att det finns en viss om än ganska liten marknad för heroin i Sverige. Detta är självklart oroande och kräver skärpt uppmärksamhet.

Narkotikaproblemet angrips genom insatser för att förhindra införsel och handel och för att förebygga missbruk och pressa tillbaka efterfrågan på narkotika.

När det gäller att begränsa tillgången på narkotika är det internationella samarbetet av utomordentlig betydelse. Från svensk sida har vi arbetat intensivt för att förbättra den internationella kontrollen och samarbetet. Detta arbete förefaller nu att bära frukt. Sälunda har bestämmelserna i den allmänna narkotikakonventionen skärpts under år 1975. Konventionen om psykotropa ämnen beräknas träda i kraft under detta år.

När det gäller den illegala odlingen av opium inom den s. k. gyllene triangeln kan nämnas att länderna i området har ökat sina motåtgärder. Detta sker i samråd med bl. a. olika FN-organ. Den internationella polisorganisationen Interpol har fått sina resurser förstärkta. Detta gäller även den regionala verksamheten i t. ex. Sydostasien och Europa. En effektivisering av verksamheten har också skett. En mycket stor del av organisationens kapacitet tas i dag i anspråk av insatser mot den illegala narkotikahandeln. Enligt rikspolisstyrelsens uppfattning fungerar polis-samarbetet helt tillfredsställande. En ökning av det internationella tull-samarbetet har också skett under senare år. Enligt generaltullstyrelsen fungerar samarbetet väl.

Den svenska polisen har under senare år fått betydande förstärkningar, bl. a. när det gäller tjänster för spanings- och utredningsverksamhet. Inom polisen arbetar man också på att i all möjlig utsträckning effektivisera spaningsarbetet. Narkotikabrotten prioriteras i polisarbetet. Ansträngningarna riktas särskilt mot handeln med opiater. Inom skilda delar av landet har personal avdelats för samlade aktiviteter mot misstänkt narkotikabrottslighet. Erfarenheten av verksamheten är positiv.

Även tullens smuglingsbekämpning har effektiviserats. Inom generaltullstyrelsen övervägs förutsättningarna för att i ännu högre grad än f. n. inrikta kontroll- och tullkriminalgruppernas verksamhet på bekämpning av narkotikasmugglingen genom fler pådrag och razzior på gräns-

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

orterna. Styrelsen avser också att ytterligare intensifiera det internationella samarbetet och informationsutbytet. I detta syfte anordnas i maj detta år en internationell tullkriminalkonferens i Stockholm.

För att kampen mot narkotikamissbruket skall bli framgångsrik krävs också betydande insatser för att begränsa efterfrågan på medlen.

Orsakerna till att människor börjar använda narkotika är ofta komplicerade. För att komma till rätta med problemen krävs aktiva sociala åtgärder på samhällslivets olika områden. Vi behöver ett ökat och mångsidigt utbud av kultur- och fritidsaktiviteter med nya gemensamhetsformer. Omfattande åtgärder vidtas för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten, som bl. a. kan innebära risker för olika slags missbruk.

Ett mycket viktigt moment i den förebyggande verksamheten är informationen. Den information som ungdomsorganisationerna har bedrivit med stöd av statliga medel har inneburit värdefulla insatser och gett positiva erfarenheter. I en proposition föreslås därför att verksamheten fortsätter och byggs ut. Vidare föreslås en höjning av medelsanvisningen för nästa budgetår för bl. a. fortsatt upplysning i narkotikafrågan.

Skolans undervisning om narkotikaproblemen har fortlöpande förbättrats. Narkotikaproblemen uppmärksammas också i ökande utsträckning inom den elevvårdande verksamheten.

I strävandena att minska efterfrågan på narkotika intar vården en betydelsefull roll. Socialstyrelsen har utformat riktlinjer för hur vården bör bedrivas. Ansvar för vårdens utbyggnad och innehåll ligger på huvudmännen, dvs. landstingskommuner och kommuner. Staten stimulerar till särskilda insatser på detta vårdområde genom betydande statsbidrag. Detta markerar att regeringen tillmäter vården av narkotikamissbrukare en hög angelägenhetsgrad. En fortlöpande förstärkning av behandlingsmöjligheterna för narkotikamissbrukare har också skett, främst genom inrättande av vårdcentraler. Ett nytt drag i utvecklingen är tillskapandet av s. k. ungdomsmottagningar med huvudsaklig inriktning på missbrukare. I storstäderna råder dock fortfarande viss brist på resurser för akutvård och avgiftning. En omfattande försöksverksamhet som även berör narkomanvården pågår f. n. i Skåne. Bidrag lämnas vidare till olika organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av narkotikamissbrukare.

Som svar på herr Torwalds fråga om samarbetet mellan polis och socialarbetare vill jag framhålla att utvärdering f. n. sker av tillämpningen av lagen om tillfälligt omhändertagande och av försöksverksamheten med social jourtjänst. Enligt uppgifter från socialstyrelsen fungerar samarbetet mellan polis och socialarbetare väl på de flesta håll i landet. Det är främst i Stockholm som problem har uppstått. Vi måste ha klart för oss att det här rör sig om två yrkesgrupper med delvis olika roller i samhället, olika utbildning m. m. För att komma till rätta med dessa problem torde bl. a. krävas ökade kunskaper hos båda yrkesgrupperna om varandras arbetsuppgifter. Dessa frågor uppmärksammas särskilt.

Måndagen den
5 april 1976

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

Fru KRISTENSSON (m):

Fru talman! Jag har först ett behov av att tacka socialministern för att ni, trots ett besvärligt tidsprogram, ändå kunde besvara interpellationen vid det här tillfället. Sedan ber jag också att få tacka för innehållet i interpellationssvaret, som dess värre är ungefär som svaren brukar vara, nämligen en redovisning över välkända fakta och just ingenting om de nyheter jag trodde man skulle ha fått reda på.

Anledningen, fru talman, till min litet provokativa fråga – för den var kanske provokativ när jag efterlyste vilka nya konkreta, kraftfulla åtgärder som planerades för att hejda narkotikamissbruket i allmänhet och heroinmissbruket i synnerhet – var ju att socialministern själv i november 1974 sade följande: "Om vi skulle få in heroin i landet vore det mycket oroande. --- Kraftiga åtgärder måste sättas in för att så långt möjligt förhindra det."

Jag har inte noterat några speciella åtgärder för att förhindra detta missbruk. I varje fall har det inte lyckats, eftersom heroinet bevisligen nu är i vårt land. Eftersom vi alla vet vilka förödande verkningar heroinet har på missbrukarna så trodde jag faktiskt att socialdepartementet och justitiedepartementet i samråd nu skulle kunnat komma med några åtgärder som man kunde beteckna som kraftfulla och som innebar ett visst hopp om en bättre framtid. Jag skall emellertid först kommentera svaret något.

Socialministern redovisar den internationella situationen och nämner bl. a. att Amsterdam sedan flera år anses vara centrum för handeln med heroin i Europa. Detta är säkert riktigt. Det är glädjande att konstatera att Holland nu har skärpt sin narkotikalagstiftning. Även om den kanske inte blev hundra procentigt tillfredsställande är den i alla fall ett steg åt rätt håll. Jag vill inom parentes säga att det inte var tack vare några kontakter från den svenska regeringen man gjorde detta, utan det var främst på grund av det polissamarbete som ägt rum mellan olika länders polis, inte minst mellan den svenska och den holländska polisen. Sedan har vi faktiskt också haft parlamentarikerkontakter. Även om jag inte vill stå här och påstå att de spelat så stor roll, har de ändå haft en viss betydelse, eftersom holländska parlamentariker ansåg att de borde komma hit för att höra hur vi i vår riksdag skulle kunna uppfatta det förslag de då skulle behandla.

Men den skärpta lagstiftningen i Holland borde, för att få effekt, också leda till ökade polisinsatser. Kvar står frågan vad svenska regeringen tänker göra för att förmedla den oro man har rätt att känna inför det faktum att vi så nära vårt lands gränser har en sådan central för heroinet som vi har i Amsterdam. Jag skulle vilja fråga – även om statsrådet Aspling inte är direkt ansvarig för polisen – om ni vill tala om för kamraren huruvida det finns några planer inom regeringen på sådana kontakter. De behöver inte uppfattas som inblandning i annat lands angelägenheter utan bara som ett uttryck för den helt naturliga oro man måste känna för situationen.

Måndagen den
5 april 1976

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

Sedan återkommer statsrådet till den kända frågan om läget på narkotikamarknaden. Ni säger då att den inte förefaller ha undergått några större förändringar under senare tid. Jag skulle vilja fråga statsrådet: Med vilken tid jämför ni? Är det läget för ett år sedan, för fem år sedan, eller med läget i mitten av 1950-talet, då man började diskutera dessa problem? Med vilken tidpunkt vill ni göra jämförelsen att narkotikamarknaden inte undergått några större förändringar? Om man inte kan få någon liten precisering där är det faktiskt ett uttalande som är till intet förpliktande. Personligen tycker jag det är ganska uppörande att man år efter år får hålla på med gissningar om missbrukets omfattning. Det är väl ungefär vad man gör, eftersom man inte har några data till ledning för sin bedömning. Skall man komma åt problem, är det väl bättre att veta problemens omfattning än att hålla på och gissa. Jag skulle vilja fråga statsrådet om det inte är dags att nu försöka sig på någon form av undersökning för att få ett underlag för en bedömning av hur stor narkotikamissbrukets omfattning är och speciellt då heroinmissbrukets omfattning.

Annars tycker jag att det finns mångs samstämmiga uppgifter som tyder på att läget är relativt allvarligt när det gäller missbrukets omfattning. Antalet dömda för narkotikabrott har ökat rätt avsevärt. Jag har bara uppgifter på antalet häktade, som år 1974 var 917; 1975 var siffran 1 159. Jag hörde häromdagen på en kriminalvårdskonferens som jag besökte att man nu räknar med att på centralanstalterna inom kriminalvården är inte mindre än 30–40 % narkotikamissbrukare. Inom Stockholmsregionens fängvårdsanstalter noterar man en kraftig ökning av opiatmissbruket inkl. heroin. Sedan i höstas, uppgav man, finns det nästan enbart heroinmissbrukare bland dem som missbrukar narkotika på Stockholmsregionens fängvårdsanstalter. Man börjar nu också spåra kokain.

Jag har en uppgift från Malmö tingsrätt, som också lämnades på konferensen. Där har man undersökt samtliga häktade från tiden 1 januari till 15 mars i år. Antalet häktade var 60, och av dem var 42 narkotikamissbrukare. Av dessa 42 var inte mindre än 12 heroinister.

Narkotikavårdsteamet i Stockholm uppskattar andelen häktade narkomaner här i Stockholmsregionen till 40 à 50 %. Det är alltså en väldigt stor grupp av de häktade eller dömda som är narkotikamissbrukare, och av dem är en oroande stor del heroinister. Därför förstår jag egentligen inte hur statsrådet kan påstå att vi har en ganska liten marknad för heroin i Sverige. Man kan givetvis ha olika uppfattning om vad "ganska liten" betyder, men nog är situationen bekymmersam. Jag skulle vilja fråga statsrådet om ni inte också upplever situationen som bekymmersam när det gäller heroinmissbruket.

Från polisen uppger man att det tidigare, när man fick tag på någon person som smugglat heroin, rörde sig om tiotals gram eller möjligen något hekto. I dag är det kilopartier som man upptäcker eller får erkännande om. Det beslag som gjordes i Norrköping för kort tid sedan

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

visar att den svenska marknaden kunde svälja detta enorma parti. Det står alltså utom allt tvivel att vi har en så stor skara etablerade heroinmissbrukare att det finns underlag för så stora kvantiteter.

Nu säger statsrådet att narkotikaproblemet angrips genom insatser för att förhindra införsel och handel och för att förebygga missbruk och pressa tillbaka efterfrågan på narkotika. Får jag fråga statsrådet: Har er narkotikapolitik varit framgångsrik? Anser ni själv att den varit framgångsrik, eftersom svaret tyder på att ni ämnar fortsätta på den inslagna vägen? Det brukar man göra om man anser att den varit lyckad. Personligen kan jag inte tycka det, eftersom jag påstår att läget successivt har förvärrats, inte bara så att antalet narkotikamissbrukare har ökat utan också därför att missbruket riktat sig på allt svårare ämnen, på heroin och kokain.

Jag vill ställa en fråga till statsrådet: Vad innefattas i det ni säger om att bestämmelserna i den allmänna narkotikakonventionen skärpts under 1975? Jag har själv inte lyckats skaffa mig någon uppgift om vad det innebär, men det skulle vara intressant att veta vad detta konkret betyder.

Jag vill gärna vitsorda det som sägs om att det internationella polissamarbetet fungerar bra. Också tullsamarbetet fungerar tillfredsställande – även om det kunde förbättras något. Sedan påstår statsrådet att den svenska polisen fått betydande förstärkningar, att man nu prioriterar narkotikabrott och att erfarenheterna av narkotikabekämpningen är positiva. Det kan man naturligtvis säga, på ett sätt. Men sakläget är att polisen i dag inte har tid med den narkotikabekämpning som man menar skulle vara absolut nödvändig. Det är nämligen så att kriminaliteten har ökat på ett våldsamt sätt bara under det senaste halvåret. Det gör att man inte kan splittra resurserna på de här båda mycket resurskrävande områdena. Man måste prioritera. Från polisdistrikt till polisdistrikt har man gjort den erfarenheten att man måste lägga ned de särskilda spaningsgrupper för narkotikabekämpning som man har haft, därför att man helt enkelt inte har resurser för sådana. Nu är det inte statsrådets avdelning, men eftersom ni själv berör det, vill jag säga att det finns anledning för oppositionen att rikta kritik mot att man icke har fullföljt det beslut som riksdagen fattade 1973 och som innebar att man skulle satsa på den grövre brottsligheten, särskilt narkotikabrottsligheten. Rikskriminalens narkotikarotel har ju bara fått en förstärkning med summa summarum fem personer efter 1973 och i landet i övrigt har det snarare blivit ett minus än ett plus i personaltillgången på grund av arbetstidsförkortningen.

Om de förebyggande insatsernas vikt råder det inga delade meningar. Det är bara det att det inte hjälper att tala om dem år efter år när verkligheten är som den är. Man måste också göra något annat. Visst kunde man väl ha gjort mera på det förebyggande området, t. ex. när det gäller informationen till skola och föräldrar om vad narkotika är för någonting. En enkätundersökning bland skolelever visar att många av dessa över

Måndagen den
5 april 1976

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

huvud taget inte har fått någon information om narkotika. Detsamma gäller föräldrar. Också de saknar information om detta. Jag hörde på den kriminalvårdskonferens som jag deltog i häromdagen att även personalen på våra fångvårdsanstalter anser att de har en utomordentligt bristfällig kunskap om hur man kan se verkningarna av olika preparat. Det betyder mycket för dem när det gäller att behandla de intagna på våra fångvårdsanstalter att ha sådana kunskaper.

I övrigt skulle jag, herr statsråd, vilja säga något som är litet provokativt. Jag har tyvärr, fru talman, flera exempel på att aktiva narkomaner anlitas i många sammanhang för att bedriva upplysning i narkotikafrågan, inte sådana som klarat av sitt missbruk och som är s. k. exnarkomaner utan sådana som fortfarande är narkotikamissbrukare. Det finns exempel på att en sådan missbrukare vid ett informationstillfälle gått in på toaletten och injicerat narkotika och därefter fortsatt sin medverkan. Det finns också exempel på att aktiva narkotikamissbrukare har fått delta i utarbetande av skrifter som myndigheterna publicerar för att informera allmänheten om missbrukets risker.

Om statsrådet vill, skall jag gärna efteråt ge litet konkreta exempel. Jag kan inte göra det från denna talarstol men vill bara nämna att sådant får förekomma. Det kan inte vara särskilt gynnsamt för en sund och riktig information om detta viktiga och svåra ämne.

I övrigt har jag kritiserat – och gör det fortfarande – den metod man har för att sprida informationen, innebärande att uppgiften fördelats på många olika händer bland folk som har sinsemellan divergerande uppfattningar om hur man skall bemästra narkotikaproblemet. Det gör att bilden och informationen över huvud taget blir splittrad. Man kan inte åstadkomma någon konkret ledning och information som fyller det syfte som jag tror att vi båda är besjälade av.

Jag kommer så till slut, fru talman, till den gamla vanliga diskussionen om vårdfrågan. Jag är faktiskt ledsen att inte statsrådet kan eller vill förstå varför det måste bli en ändring när det gäller målsättningen för narkomanvården. Jag vill nämna att bland dem som var intagna på häktena inom Stockholmsregionen av de narkomaner som redovisades på kriminalvårdskonferensen hade 23 % över huvud taget inte haft någon kontakt med narkomanvård före häktningstiden. 56 % av dem hade över huvud taget ingen pågående behandlingskontakt. De hade haft någon udda kontakt, men sedan var det inget mer.

Jag påstår, fru talman, med en viss envishet – och jag är ledsen att jag upprepar mig – att det är den s. k. frivilliga narkomanvården, dvs. den vård som innebär att bara de som frivilligt efterfrågar den skall få den medan de andra inte får någon alls, som leder till att vi får så många narkomaner i våra fångvårdsanstalter.

Man sade också på konferensen att man i bland ser folk som gjort oerhört klumpiga inbrott och som faktiskt lämnat visitkort efter sig i förhoppning om att äntligen bli omhändertagna, komma in på häkte och då bli isolerade från kontakt med narkotika. De får ju inte det stödet

inom sjukvården. Det är väl udda fall det rör sig om, men till slut efterfrågar de faktiskt häkte eller fängelse därför att de känner att då får de åtminstone något stöd.

Polisen vitsordar detsamma. Man tycker att det snart är meningslöst att ta hand om folk därför att det är samma klientel hela tiden. De är ute på gatan igen fortare än polisen hinner tillbaka dit. Allt detta beror på att socialvården i detta hänsceende inte fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Jag vill säga, som jag har sagt så många gånger förut att detta är ingen lätt fråga. Men att därför säga att vi skall inte göra någonting, vi skall inte vidta några åtgärder utom beträffande personer som frivilligt efterfrågar vård, är inte det inhumant, statsrådet Aspling? Jag vore så tacksam om ni skulle vilja svara mig på den frågan: Kan det vara rimligt att låta en ung pojke eller flicka ligga i en knarkarkvart och praktiskt taget dö framför ögonen på oss därför att de själva inte efterfrågar vård?

I mitt tack för svaret skulle jag ändå vilja påpeka att jag tillät mig att 1971 i all anspråklöshet lägga fram ett tiopunktsprogram för narkotikabekämpningen. Jag vill inte påstå att det är något allena saliggörande, men jag vill påstå att många av de där sakerna i alla fall var ganska bra. Kan herr statsrådet erinra sig att den enda av de tio punkterna som har förverkligats är skärpningen av narkotikastrafflagen! Jag trodde faktiskt inte att regeringen i första hand skulle känna sig manad att förverkliga just den punkten. Men när det gäller de andra punkterna har man varit skäligen ointresserad.

Jag tycker det vore dags nu, fru talman, att vi fick en satsning motsvarande den som gjordes 1969 – men inte enbart på polissidan utan också på vårdsidan, för det går icke att bekämpa narkotikamissbruket enbart med polisinsatser eller med skärpta strafflagar. Det är nödvändigt att det blir en helt annan inställning till vårdfrågan. Jag skulle vilja fråga statsrådet om ni ändå inte i det här läget överväger en sådan samlad åtgärd.

Vidare skulle jag vilja fråga statsrådet om det inte också vore angeläget att återigen inom regeringen utse någon till att vara samarbetsminister för narkotikafrågorna. Jag vill inte påstå, fru talman, att statsrådet Lidbom gjorde särskilt väl ifrån sig när han var samarbetsminister, men jag påstår att det är fel att dessa frågor är uppdelade på två – eller kanske fler – departement så att man inte får någon samlad bild av problemet eller någon samlad insats för att lösa det.

Herr TORWALD (c):

Fru talman! Först ber jag att få tacka socialministern för det utförliga svaret. Jag tänker att i så ringa mån som möjligt upprepa vad fru Kristensson har sagt, eftersom hon och jag i stora drag har samma principiella inställning till dessa frågor. Men låt mig som en bakgrund till de här frågorna få citera vad Göteborgs-Posten skrev så sent som i söndags. Tidningen har f. n. en stor artikelserie beträffande narkotikaproblemen

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

i framför allt Europa:

”I Amsterdam finns det koncentrerade narkotikahelvetet, där knarket lagras som hö i ladorna och missbrukarna lever ’sämre än svin i stian’. Det är från Orienten i huvudsak det kommer, det gift som gör friska ungdomar till förtidspensionerade sjuklingar om inte döden tagit dem i ungdomsåren, det gift som gör förut hederliga människor till brottslingar i kampen för att skaffa pengar till det enda de har att leva för – ’silen’ eller pumpen i venerna som skall få dem att drömma bort vardagens bekymmer men för dem allt djupare in i helvetet.”

Ett annat uttalande, som jag vill citera och som mer handlar om vad man borde göra, har gjorts av Yngve Persson, ordförande i Riksförbundet Ett narkotikafritt samhälle, i den lilla skriften Narkotikafrågan nr 2.

”Narkotikaproblemet kan emellertid inte elimineras genom vård av missbrukare, inte ens om de många oventenskapliga utvärderingar av vårdresultat, som vi undfågnas med då och då, skulle vara sanna. *Endast på det förebyggande planet kan vi lyckas!* Dvs. genom att stoppa narkotikatillförseln och genom att kraftfullt och konsekvent mobilisera individer, organisationer och samhällets alla erforderliga resurser mot missbruket. Att vi av humanitära skäl måste vårda de skadade, är en annan sak. Men det har mycket litet eller inget alls att göra med frågan om hur ett narkotikafritt samhälle skall uppnås. Vad hjälper det om vi till äventyrs kan vårda en och annan till hälsa men samtidigt tillåter att mångdubbelt flera drabbas av gisslet och går under.”

Vad som har föranlett min fråga är naturligtvis primärt de stora heroinbeslagen. Det oroande med heroinet är ju den kolossala snabbhet med vilken en heroinmissbrukare blir bunden till detta gift. Jag har inga siffror för Sverige, men det redovisades i den här artikelserien bl. a. att man i München under de sista fem åren redan har funnit att 99 personer har dött av heroinmissbruk. Det är alltså faktiskt genom obduktion fastslaget att människor har dött av det. Och det finns sannolikt många fler fall där. Vi vet ju också att det finns en hel del sådana fall i Sverige, men åtminstone jag har inte haft tillgång till någon siffra.

Det anses att ett kilogram heroin ger underlag för i runda tal 15 000 doser, och man räknar med att en människa blir bunden, dvs. beroende av heroinet, redan efter 3–5 doser. Om vi alltså då tänker oss att ett kilo heroin – vilket är ganska litet, vid en jämförelse med de siffror som har varit aktuella och som angivits för de kvantiteter heroin som smugglats in i Sverige – når sitt mål och om av detta heroin bara en tredjedel går till nya missbrukare, medan två tredjedelar går till människor som redan är slavar under lasten, kan man alltså med de siffror jag anfört räkna med att risken är 1 000 nya heroinslavar på bara ett tredjedels kilo!

Sedan är ju det allra värsta att det enligt erfarenheter hos de polis- och socialmyndigheter som jag har varit i kontakt med nu finns en tendens hos langarna att blanda in heroin i ”oskyldigare” preparat, så att den som köper preparatet inte har någon aning om att han samtidigt

också får heroin. Genom den metoden blir han mycket snabbare slav under lasten, och sedan han väl en gång blivit fast för heroinet har han inga alternativa möjligheter. Han ratar då i stort sett allt annat, och enligt de erfarenheter som man har gjort i Göteborg har det visat sig att priset på amfetamin och andra preparat kan gå ner och bli praktiskt taget hur lågt som helst, men en heroinmissbrukare nöjer sig ändå inte med att köpa sådana preparat utan han måste ha heroin.

Jag tror också att det är riktigt som statsrådet säger att opiatmissbruk fortfarande tycks vara av ringa omfattning i Västsverige. Då kan det vara intressant att ställa frågan, vad anledningen kan vara till att Västsverige har denna relativt gynnsamma situation, när Västsverige samtidigt är så öppet för den import som är så vanlig via fartyg: Det måste alltså i Västsverige finnas någonting som har inneburit en spärr mot opiatmissbruket. Enligt min uppfattning – och jag tror att den delas av alla oss som har följt arbetet i Göteborg – beror detta på att man i Göteborg, till skillnad från vad socialstyrelsen och många andra sociala myndigheter gjort, har tagit fasta på de varningar som docent Nils Bejerot uttalade när han sade att en liberal narkotikapolitik kommer att leda till ökat knarkmissbruk. I Göteborg tog man alltså Bejerots varning ad notam och beslöt sig för att så snabbt som möjligt försöka eliminera tillgången på narkotika – eller rättare sagt att minimera tillgången; man kan ju aldrig helt effektivt stänga alla kanaler. Man gick in för att med alla till buds stående medel försöka få ett grepp på befintlig narkotika innan den nådde missbrukarna. Av den anledningen skapade man på ett tidigt stadium – redan 1967, vill jag minnas – med en fast organisation ett utomordentligt gott samarbete mellan polismyndigheter, socialmyndigheter, hälsovårdsnämnd, sjukvårdsmyndigheter och tullmyndigheter. Jag tycker det kan vara på sin plats att här nämna namnen på dem som har gått i bräsch för denna verksamhet och lett den så framgångsrikt. Jag tänker då främst på kommissarien Lennart Lindman, socialsekreteraren Ingrid Magnusson och läkarna Tryggve Andén och Clas Sjöberg, utan vilkas insatser på detta område jag är ganska övertygad om att statsrådet inte hade haft anledning att säga att opiatmissbruket i Västsverige inte är så oroande som i andra delar av landet. Naturligtvis har de haft många medarbetare. Inte minst från vissa håll inom de sociala myndigheterna har de emellertid fått uppbära mycket kritik för det samarbete som har ägt rum mellan polis och socialmyndigheter. Men detta samarbete har gjort att man mycket snabbt och effektivt har lyckats spränga flera omfattande langningsligor i Västsverige, och därigenom har tillgången på narkotika blivit så dålig att många av den anledningen har blivit förskonade från att fastna i giftmissbruk.

Mot slutet av sitt svar sade statsrådet: "Socialstyrelsen har utformat riktlinjer för hur vården bör bedrivas." Jag blev litet ledsen när jag hörde det, eftersom jag hade hoppats att han skulle säga att socialstyrelsen hade utfärdat *nya* riktlinjer. Nu kan jag inte följa allt, så jag vet inte om det möjligen ändå är nya riktlinjer – men jag hoppas i varje fall

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

att det inte är fråga om 1973 års riktlinjer, som ju inte är några riktlinjer alls, utan ett allmänt ordande om att det behövs vård utan att man ger vårdhuvudmännen några ordentliga direktiv för eller råd om hur de skall lägga upp vården och – kanske än viktigare – eftervården. Akutvården tror jag att läkarna i allmänhet har rätt goda möjligheter att komma till rätta med, men det svåra är att bygga upp en effektiv eftervård. På den punkten måste man tyvärr konstatera att mycket är ogjort.

Man kan fråga sig – och där kommer jag in på anledningen till min andra fråga: Varför blir människor knarkare? Det finns de som hävdar att det har sociala skäl, och det är väl sannolikt i många fall, men de jag har rådgjort med är ganska eniga om att en mycket stor procentandel av dem som blir knarkare blir det av ren och skär nyfikenhet. De har alltså inte några speciella problem, utan de har hört någon beskriva att så och så är det med knark, och så tänker de att det väl inte kan vara så farligt att försöka. Så försöker de, och rätt som det är är de fast.

Det räcker alltså inte med att bara syssla med dem som redan är fast. Vi måste också försöka att undvika att få in nya proselyter i denna fruktansvärda hantering. Ett av de hjälpmedel vi då har är, som jag ser det, ett samarbete mellan polis och sociala myndigheter. Socialstyrelsen tycks ju vara nöjd, även om man säger att det finns vissa problem i Stockholm – men å andra sidan är det ganska kusligt, för det är i Stockholm vi har de största problemen, och där hade alltså behovet av ett samarbete mellan sociala myndigheter och polis varit särskilt påkallat.

Man kan fråga sig i det här sammanhanget om rikspolisstyrelsen är lika nöjd med samarbetet. I varje fall är polisen det inte på lokalt plan i Göteborg, och skälet till det skall jag be att få redovisa.

Jag gick ner i staden en kväll – jag brukar ofta göra det för att söka kontakt och höra hur man har det på olika håll – och den här gången hamnade jag på Nordstadstorget, som ju varit känt för rätt stora besvärigheter för ett par år sedan. Man hade nämligen varit oförsiktig nog att vid detta torg under tak placera en systembutik med allt vad därav följer. Men det var egentligen inte det som poliserna ville tala med mig om; de ville tala om hur LTO 2 fungerar. Okunnig som jag var – och kanske många andra med mig – var jag tvungen att slå upp i lagboken vad LTO 2 var för någonting, och då fick jag klart för mig att det var 2 § lagen om tillfälligt omhändertagande. Den paragrafen handlar om vad man skall vidta för åtgärder när barn under 15 år befinner sig i olämplig miljö.

Man har i Göteborg för att komma till rätta med situationen infört något som jag tycker är föredömligt på detta område – Nordstadstorget kan väl sägas i mycket motsvara Sergels torg – nämligen en form av kvarterspolis. Ett tiotal man under en kommissarie går där, och de byts inte ut annat än i yttersta nödfall. De har gått där ett par tre år nu och känner i stort sett alla människor som rör sig där kontinuerligt. De märker också snabbt om det kommer dit nytt folk. De visade mig rapporter hur man praktiskt taget varje kväll tog om hand mellan 10

och 20 ungdomar under 15 år. Dessa ungdomar gick där ibland till kl. 2 eller 3 på nätterna. I regel brydde man sig inte om dem första kvällen de syntes, men när de kom tillbaka nästa kväll gick man fram och frågade: "Varför går du här? Har du ingenstans att vara? Skall du inte gå hem nu?"

Men det fatala var att trots att man i denna förteckning redovisade när man hade kontakt med sociala myndigheter så hade man i praktiskt taget samtliga fall fått besked: "Släpp dem, vi har inte tid, vi hinner inte." Då säger polisen: "Vad tjänar det till att släppa ut dessa tolv- och trettonåringar? Då går de ju bara runt huset, och så kommer de in i nästa ingång." Polisen har där tagit på sig socialmyndighetens uppgift. Man kör inte ned dessa ungdomar i en arrestlokal eller någon annanstans, utan man försöker få kontakt med föräldrarna. Sedan kommer föräldrarna och hämtar sina barn, och det har blivit mycket gott samarbete den vägen. Men polisen säger: "Det är inte bra att vi gör detta som poliser för vi skrämmer upp föräldrarna i onödan. Föräldrarna säger: 'Är det någon olycka som har hänt, eller har de stulit?' Den första tanken alla får är att ungdomarna har begått ett brott eller att det har inträffat en olyckshändelse."

Man säger från polisens sida att man känner sig motarbetad av vissa grupper bland de yngre socialarbetarna, som säger: "Vi vill inte ha med dem att göra som polisen har tagit hand om, för då kan vi aldrig bygga upp ett förtroende."

Statsrådet säger – och det tror jag är riktigt – att här krävs någon form av ändring, kanske i utbildningen, för att vi skall kunna skapa ett bättre samarbete. Jag vet att det på många håll finns ett mycket gott samarbete, och jag har gett exempel på att samarbetet på vissa områden är utomordentligt, inte minst i Göteborg. Men jag har också hört att det inte är bara i Göteborg som man har problem med detta samarbete. Det tycks framför allt vara de nyutbildade socialassistenterna som har den felaktiga inställningen att en socialarbetare inte skall samarbeta med polisen.

Jag anser att denna sak är så allvarlig att jag har funnit det angeläget att fråga statsrådet, och jag skulle vilja sluta detta mitt inlägg, fru talman, med att ställa följande frågor:

1. Vill statsrådet verka för att Göteborgssystemet när det gäller att bekämpa narkotikamissbruk och narkotikabrottslighet kan komma att tillämpas även på andra håll i landet? Jag skall kanske säga "tillämpas i ökad utsträckning", för det tillämpas säkert här och var.

2. När utfärdade socialstyrelsen nu gällande riktlinjer för akut- och eftervård av narkomaner?

3. Avser statsrådet att förbättra statsbidragen till socialnämndernas förebyggande verksamhet? Enligt uppgift som jag har fått under hand säger man att man har för litet pengar för att kunna förbättra fältarbetet.

4. Är statsrådet beredd att ta något initiativ för att skapa en form av fortbildning för de poliser resp. socialanställda som sysslar med direkt

Måndagen den
5 april 1976

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

fältarbete, så att de får möjlighet att under förslagsvis någon månad följa fältarbetet i den andra organisationen? Jag skulle tro att man inte kan lägga in det momentet i den grundläggande utbildningen. Jag tänker mig att en socialarbetare skall få följa kvarterspolisernas arbete, och på samma sätt skulle poliserna få tillfälle att under någon tid följa en fältarbetande socialarbetare. Detta skulle, tror jag, vara ett sätt att brygga över de motsättningar som tyvärr finns på en del håll.

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Fru Kristensson började med att säga att hon hade tagit upp en del vad hon kallade provokativa frågor, och utan att på något sätt betygsätta hennes anförande kan jag hålla med om att fortsättningen av fru Kristenssons inlägg innehöll en del av vad jag förstår att hon anser vara provokativa frågor. Jag är inte säker, fru Kristensson, på att våra gemensamma strävanden att komma till rätta med dessa allvarliga problem gagnas med den debattuppläggnings, ärligt talat. Jag tror att överdrifter och inslag av den här typen inte gagnar saken. Det finns anledning att föra de här debatterna så seriöst och så sakligt som det över huvud taget är möjligt och att också så långt som möjligt grunda dem på den kunskap, de fakta, som står till vårt förfogande.

Vidare skulle jag vilja säga att det här är ju ett stort internationellt problem. Naturligtvis kan vi inte, därför att problemen på många andra håll är både större och mera omfattande, fly våra egna problem. Det är vi som har till uppgift att så långt som möjligt finna adekvata lösningar på de problem som vi möter på det här fältet. Men vi skall inte glömma bort att det rör sig om problem som i hög grad är bekymmersamma runt om i världen. Jag tror det är viktigt att även den aspekten finns med i diskussionen.

Naturligtvis är narkotikamissbruket alltid oroande och kräver en fortlöpande uppmärksamhet med insatser på samhällslivets olika områden. Särskilt oroande är givetvis heroinet. Det är otvivelaktigt så att vissa grupper av missbrukare under senare tid utnyttjat tillgången på heroin och använder det medlet vid sidan om andra.

Jag skall inte ge mig in i en analys av detta. Det rör sig ofta, säger många, om personer med ett sedan flera år etablerat missbruk. Det är oroande, och jag har – som fru Kristensson mycket riktigt anförde – i tidigare debatter uttalat detta. Jag har även gjort det i mitt svar här i dag.

Jag vill tillägga att det har ju inte varit fråga om någon passivitet från myndigheternas sida när det gäller insatserna. Tvärtom är det självfallet så att vetenskapen om att vi är utsatta för trycket utifrån vad gäller även heroinet måste medverka till en mycket skärpt uppmärksamhet och till aktiva insatser. Här kommer givetvis tullmyndigheterna in, här kommer polisen in, här gäller det spaningsuppgifter osv. Vi har i olika avseenden förstärkt insatserna, och man kan säga att bl. a. de beslag som vi noterar är ett uttryck för polisens aktiva och mycket förtjänstfulla

arbete på området.

När det gäller den allmänna missbruksbilden i landet ger inte tillgängliga uppgifter belägg för att läget i stort skulle ha försämrats. De frekvensundersökningar som fortlöpande företas ger en ganska entydig bild av en minskad benägenhet till missbruk när det gäller såväl skolgångdomar och universitetsstudierande som nyinskrivna värnplikliga. Socialstyrelsen har med anledning av den senaste tidens heroinbeslag haft kontakt med närmare ett 50-tal institutioner och enskilda, som har en god överblick över narkotikasituationen i landets olika delar, och av de här kontakterna med fältet drar styrelsen slutsatsen att det totala missbruket i landet som helhet är tämligen oförändrat. Centralstimulantia utgör alltså de dominerande missbruksmedlen när det gäller tung narkotika och etablerat missbruk. Blandmissbruk har uppenbarligen blivit något vanligare.

Till mina värderade interpellanter vill jag säga att jag nu som tidigare har ambitionen att så långt som möjligt få fram en saklig och riktig bild av narkotikasituationen, och den bilden grundar sig på de ansvariga myndigheternas bedömning av läget. Att mitt svar på den punkten inte avviker särskilt mycket från svaren vid tidigare interpellationsdebatter beror alltså på själva saken. Men tillåt mig säga att det också är på sitt sätt ganska välkända tongångar som ständigt återkommer i interpellationerna. Det görs en rad olika påståenden; fru Kristensson gör det i hög grad. Jag har i tidigare debatter framhållit – låt mig understryka det – att det är allvarligt och oroande att heroin har kommit in på den svenska narkotikamarknaden. Det har jag också understrukit i mitt svar i dag. Vi måste naturligtvis på allt sätt nu och i fortsättningen så långt möjligt förhindra införsel. Men fru Kristensson och herr Torwald vet att detta är frågor som i sin tur berör trafiken över gränserna, andra länder, transportvägarna och källorna varifrån narkotikan kommer. Därför fann jag det naturligt och riktigt att i mitt interpellations svar också ge en beskrivning av hur man nu upplever den internationella situationen på transportvägarna från vad man kallar den gyllene triangeln. Jag tror det är viktigt att vi har detta klart för oss.

Vidare har jag den uppfattningen, som tydligen inte delas av interpellanterna, att polisens och tullens insatser i narkotikabekämpningen är kraftfulla. Polisen och tullen gör utomordentligt värdefulla insatser. Likaså har jag betonat att vi i åtskilliga år har drivit de här frågorna på det internationella fältet, i FN:s narkotikakommission och i andra sammanhang. Det vet också fru Kristensson. Vi gör det därför att vi vet att det är ett stort internationellt problem och därför att vi måste åstadkomma en förstärkning av den samverkan över gränserna som är nödvändig.

Sedan skall jag inte här ta upp frågan om kontakterna med Holland. Fru Kristensson berörde ju den saken ganska ingående. Vi hade också tillfälle att mycket grundligt diskutera dessa frågor vid samtalen med de holländska parlamentariker som var här. Och de fick del av hur vi

Måndagen den
5 april 1976

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

ser på problemen.

Med detta har jag också svarat på några av de frågor som fru Kristensson ställde när det gäller jämförelserna och de gjorda undersökningarna. Här sker ju fortlöpande frekvensundersökningar. Det är alltså inte fråga om att gissa; genom detta faktaunderlag får vi en så god bild som det för närvarande är möjligt att få.

Jag skall inte ta upp frågan om fångvården och det spörsmål som anknyter till den. Jag vill bara säga att det självfallet är utomordentligt viktigt att vi över huvud taget bekämpar införseln av narkotika och har den största och effektivaste bevakning i olika avseenden.

Låt mig sedan säga några ord om vårdfrågorna.

Riksdagen har för ganska länge sedan slagit fast att den medicinska vården av narkotikamissbrukare – i såväl slutna som öppna vårdformer – är en uppgift för landstingen och kommunerna. Jag skall inte polemisera med fru Kristensson – det här området gagnas inte av det. Men nog finns det anledning att säga till fru Kristensson att om man vill åstadkomma effektivare insatser – fru Kristensson använder ofta uttrycket kraftfulla insatser – så bör talet om det följas av förslag om förstärkta vårdinsatser för narkotikamissbrukare t. ex. inom Stockholms läns landsting, där moderata samlingspartiet inte saknar inflytande. Borde inte fru Kristensson i det fallet vända sig till den instansen? Fru Kristensson kan då också ge oss besked om när det föreligger förslag om att satsa mera på detta område.

För att stimulera landsting och kommuner till ökade insatser inom narkomanvården utgår som bekant vissa statsbidrag. Till vårdcentraler utgår bidrag med 75 % av driftkostnaden. För inrättandet av inackorderingshem och behandlingshem lämnas statsbidrag som enligt regeringens förslag den 1 juli höjs till 22 000 kr. per plats. Samtidigt höjs driftbidraget till 45 000 kr. per plats. Dessa bidrag står alltså till förfogande för speciella vårdinsatser. Men det ankommer självfallet på landsting och kommuner att självständigt bedöma och prioritera behov och insatser. Staten kan stimulera – och det anser jag att vi gör – men inte i det här fallet dirigera.

När det gäller de viktiga förebyggande insatserna har både staten och kommunerna sitt ansvar. Vi vet att orsakerna till missbruk både av alkohol och av narkotika ofta är sammansatta och i hög grad har en social bakgrund. Vi möter en mängd uppgifter, framför allt på det sociala fältet. Det gäller boendemiljö, det gäller förhållandet mellan skola och hem och även förhållandet mellan skola och arbetsliv, etc. Jag påpekade att ungdomsarbetslösheten, som vi med kraft måste bekämpa, alltid innesluter en riskfaktor. På det här området görs också betydande insatser. Bl. a. genom ungdomsorganisationerna och skolan skapas en ökad medvetenhet om missbrukets risker.

Naturligtvis måste vi här gå vidare och så långt som möjligt bygga ut och effektivisera. Vi kommer i fortsättningen att ge ökade resurser till ungdomsorganisationer för uppgifter på detta viktiga fält.

Jag har många gånger framhållit att kampen mot narkotikamissbruket

måste föras med många medel och på många fronter. Någon enkel patientlösning finns inte. Det gäller också vårdfrågorna. Här krävs ett rikt och varierat utbud av åtgärder när det gäller både den uppsökande verksamheten, vården och behandlingen. Men ansvaret härför vilar – jag upprepar det – i första hand på kommuner och landsting.

Fru Kristensson sade att hon ägde kännedom om att aktiva narkotikamissbrukare användes i någon form av upplysningsverksamhet. Jag skall naturligtvis se till att denna fru Kristenssons uppgift går vidare till socialstyrelsen. Jag utgår från att fru Kristensson då med sakuppgifter är beredd att belägga detta.

Jag har, fru talman, därmed i stort sett svarat på fru Kristenssons frågor.

Till herr Torwald vill jag säga att det f. n. inom brottsförebyggande rådet pågår en utvärdering av lagen om tillfälligt omhändertagande. Den beräknas bli färdig under våren. Inom socialstyrelsen pågår utvärdering av försöksverksamheten med social jour. Samtidigt studeras frågan om samarbetet mellan polis och socialarbetare inom en av brottsförebyggande rådets arbetsgrupper. Jag tycker nog att man bör avvakta resultaten av dessa pågående utredningar och utvärderingar innan man direkt tar upp frågan om eventuella åtgärder.

Herr Torwald talade vidare om erfarenheterna från Göteborg. Han tecknade dem som goda. Vi skall naturligtvis alltid ta till vara erfarenheter varifrån de än kommer, ty dessa arbetsuppgifter är i många avseenden komplicerade.

Socialstyrelsens skrift om vårdens utformning utfärdades såvitt jag minns år 1973. Det är allmänna riktlinjer, och huvudmännen har sedan stora möjligheter att själva svara för innehållet och utformningen. Jag kan i detta sammanhang erinra om att frågan om den kommunala socialvården så småningom kommer att bli mycket aktuell. Jag räknar nämligen med att socialutredningen skall komma med sitt slutliga betänkande under senare delen av detta år. Därmed står vi inför en mycket stor uppgift när det gäller den kommunala socialvårdens förnyelse i framtiden.

Självfallet är utbildningsfrågorna och de förebyggande åtgärderna viktiga. Herr Torwald tog upp dessa. Det är angeläget att alla goda krafter medverkar i det arbetet.

Jag vill, fru talman, sluta detta inlägg med att understryka vad jag sade i början, nämligen att jag tror att vi tjänar denna viktiga fråga genom att inte medverka till överdrifter och påståenden som inte gagnar saken. Vi är väl alla ute efter att åstadkomma förbättringar. Detta är utgångspunkten, i vart fall för mitt engagemang på detta område. Så har det varit under alla de år som jag i socialdepartementet haft befattning med dessa frågor.

Fru KRISTENSSON (m):

Fru talman! Vågar socialministern påstå att jag inte skulle vara seriös när jag debatterar narkotikafrågan, att jag inte skulle vara saklig och

Måndagen den
5 april 1976

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

att jag skulle göra mig skyldig till överdrifter?

Är det då en överdrift att göra gällande att det vore angeläget att man från svensk sida tog kontakt med Holland, när vi är så beroende av att Holland försöker motverka distributionen av heroin och annan narkotika till olika länder, bl. a. Sverige? Är det en överdrift när jag framhåller angelägenheten av att man på ett bättre sätt än som hittills sker kan dokumentera missbrukets omfattning, så att man åtminstone kan bedöma problemens storleksordning? Är det en överdrift när jag vågar kritisera socialministern för att han kallar heroinmarknaden för en ganska liten marknad, ett uttryck som tyder på att han inte är särskilt bekymrad för situationen? Man vet ju i varje fall så pass mycket att läget är bekymmersamt. Är det en överdrift när jag påstår att polisen inte längre orkar fullgöra den narkotikabekämpning som vi alla hoppades att den skulle kunna genomföra? Jag har här vidarebefordrat polisens egna uppgifter. Är det en överdrift från min sida när jag påstår att vårdsidan har misslyckats, eftersom man i huvudsak endast vårdar dem som själva vill ha vård och lämnar dem åt sidan som inte efterfrågar vård men som verkligen är i behov av den?

Fru talman! Det är möjligt att mina påståenden kan uppfattas som överdrifter, men personligen hävdar jag att det är den nakna sanningen jag försöker presentera. Vad jag anfört är ett uttryck för den fruktansvärda oro jag känner inför socialministerns nu liksom tidigare år schematiska sätt att svara, ett sätt som nästan kan uppfattas som likgiltighet.

Socialministern säger att de uppgifter som man fått fram genom socialstyrelsens olika kontakter inte visar att situationen förvärrats. Det vore ju bra om detta vore sant, men det är dess värre så att de uppgifter jag får – exempelvis dem som jag nu fått genom kriminalvården och genom polisväsendet – är sådana att de ger en mörkare bild.

Fru talman! Jag vill fråga om det inte vore bra om man på samma sätt som i Danmark kunde få en fortlöpande statistik över hur många narkomaner vi har så att vi från den utgångspunkten kan bedöma vilka åtgärder som skall vidtas. Jag yrkar inte att vi skall försöka få en sådan statistik i förhoppning om att den skulle visa en väldigt allvarlig bild, utan därför att vi skall få fram sanningen. Jag förstår inte varför det inte skulle kunna gå bra att få fram en sådan statistik här, när det kunde gå bra i Danmark. Vi vet dessutom inte hur många som dör av narkotikamissbruk, eftersom vi inte heller har någon sådan registrering. För ett tag sedan var det en debatt i TV där två kvinnliga heroinister medverkade. En av dem sade: "Här dör de ju som flugor." Det är ett chockerande påstående som man inte har något som helst belegg för. När man inte har tillgång till fakta är det kanske lätt att man gör sig skyldig till överdrifter, men jag dokumenterade i alla fall vissa avsnitt i mitt anförande med siffror. I statsrådets svar kan jag emellertid inte finna några siffror, och det är kanske naturligt eftersom man i socialstyrelsen tydligen inte har något sådant underlag.

Statsrådet säger vidare att de beslag som polisen gör bör uppfattas

som ett uttryck för den stora aktivitet som man ägnar denna fråga. Det kan naturligtvis uppfattas så, men det kan också uppfattas som ett uttryck för att förekomsten av narkotikalangare nu har blivit mycket större och att sålunda också chanserna att upptäcka dem har blivit större. Detta kan i sin tur vara ett uttryck för att antalet narkomaner nu är så stort att marknaden kan svälja så stora partier.

Polisen gör en värdefull insats. Det är jag den första att säga. Men den har inte resurser så att det räcker till. Och jag önskar att socialministern kunde höra efter litet bättre med rikspolisstyrelsen så skulle ni få det belagt och kanske åtminstone på den punkten inte säga att jag gjorde mig skyldig till överdrifter.

Sedan gäller det vårdfrågorna. Socialministern säger att jag med förkärlek brukar använda uttrycket kraftfulla åtgärder. Ja, det var faktiskt statsrådet som den här gången hade använt uttrycket kraftfulla åtgärder, som jag tog mig friheten att citera.

Men som jag sagt många gånger förut är det inte enbart en fråga om ett ökat statsbidrag eller att skaffa fler vårdplatser. Det viktiga är att sätta upp riktlinjer för vården.

Jag har tidigare tillåtit mig att kalla den här vården, där man åker ut och in och fram och tillbaka, för pingpongvård. Men när en vårdplats kostar 400–500 kr. är det mycket angeläget – även ur ekonomisk synpunkt – att vården blir genomtänkt och kan leda till goda resultat. Så länge den inte gör det blir önskan om en kraftig utbyggnad av antalet vårdplatser mindre, eftersom de medel som satsas på en utbyggnad inte skulle tjäna något vettigt syfte.

Det är också angeläget att utvärdera de behandlingsresultat som finns. Det har vi debatterat om tidigare, och det har också väckts motioner om detta. Om man bedriver en varierad vård med ett rikt utbud av olika behandlingsmetoder utan att göra en utvärdering av dem leder också det till att vården blir meningslös. Och även här påstår jag, fru talman, att jag inte gör mig skyldig till överdrifter.

F. ö. är det inte alls konstigt att statsmakterna utarbetar riktlinjer för vården även om det är landstingen och kommunerna som bedriver den. Sådant sker väl på alla områden. Ett område som är speciellt noga reglerat är vården av de utvecklingsstörda. Jag tror inte att socialministern på fullt allvar vill stå här och förkunna: Vi har inget ansvar för hur den vården bedrivs, utan den får landsting och kommuner sköta om. Det är väl ändå inte er mening?

Riktlinjerna för vården är ändå någonting som regeringen och riksdagen har både rätt och skyldighet att försöka dra upp.

Jag är tacksam för statsrådets löfte att informera socialstyrelsen om de exempel som jag nämnde. Jag skall med glädje meddela de fakta som styrelsen kan finna anledning att fråga efter. Jag ser fram emot en sådan kontakt.

Till slut vill jag säga att vi alla vill förbättringar. Och jag vill inte påstå annat än att statsrådet också vill ha sådana. Jag förmenar bara,

Måndagen den
5 april 1976

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

fru talman, att den politik som hittills förts inte har lett till någon framgång.

Jag vågar påstå att de tankegångar som vi kommer med från oppositionssidan faktiskt vore värda att prövas. Jag tycker att det är oförsynt av statsrådet att bara vifta bort de förslag som vi fört fram under så många år som överdrifter och osakligheter, som icke seriösa.

Regeringen har ett tungt ansvar för den misslyckade narkotikapolitik som har förts i det här landet. Med detta vill jag inte säga att vi med en bättre politik skulle ha kunnat göra Sverige narkotikafritt. Men det vilar ett tungt ansvar på regeringen, som inte har tagit tillräckligt allvarligt på de här frågorna och velat pröva de olika förslag som under årens lopp förts fram från oppositionssidan.

Herr TORWALD (c):

Fru talman! Jag blev nästan generad å statsrådets vägnar när han tydligen på fullt allvar hävdade att fru Kristensson och jag inte tyckte att polisen och tullen gör ett gott jobb för att bekämpa narkotikan, dvs. att hindra den från att komma in i landet.

Tvärtom är vi nog eniga med statsrådet på denna punkt om att det görs mycket goda insatser här. Men problemet är att det inte finns några möjligheter – det visar all erfarenhet – att hejda all narkotika att komma över gränserna. Det sipprar in icke oväsentliga mängder oavsett hur skickligt tull och polis arbetar.

Det är då det är så viktigt att de socialarbetare som kommer i kontakt med de ungdomar som fastnat i narkotikaberoendet snabbt etablerar kontakt med polisen och talar om: Nu har det dykt upp narkotika här i denna stadsdel, och de här olika vägarna tycks narkotikan komma till dessa människor. Det är så man gör i Göteborg. Det är så man snabbt lyckats få tag på ligor. Länge trodde man att all narkotika fanns i centrala Göteborg. För ett halvår sedan ungefär upptäckte de som arbetar med detta på den sociala sidan plötsligt att narkotikan uppenbart kom in i en av ytterstadsdelarna. Man hade fått en ny langningscentral. Det tog inte mer än ett par veckor så hade polisen rivit upp hela denna liga. Men hade socialarbetarna sagt – som bevisligen många gör – att de inte kan meddela polisen vad de får reda på i förtroende, då hade detta inte fungerat. Det är givet att man inte lämnar ut klientens namn och sådana saker, men man kan upplysa polisen om de vägar narkotikan kommer till missbrukarna. Det måste vara rimligt och det enda riktiga för att på det viset förebygga att nya människor faller offer för missbruket. Det sker inte i den omfattning man skulle önska, men det har skett i Göteborg. Och jag menar att det har bidragit till den förhållandevis hyggliga situation vi har där.

När det gäller vårdinsatserna är det väl ganska alarmerande att socialstyrelsen ännu inte fått fram några nya rekommendationer. 1973 års rekommendationer fyller verkligen inte några som helst anspråk på rimliga råd till kommuner och landsting. Statsrådet kan väl inte mena att

varje kommun och landsting som sysslar med dessa frågor skall bedriva något slags egen forskningsverksamhet för att ta fram vilka metoder som är mest ändamålsenliga. Jag hävdar, som fru Kristensson, efter personliga kontakter med dem som sysslar med detta att en hel del av den eftervård som i dag bedrivs inte gör skäl för namnet eftervård. De pengar som satsats i sådana anläggningar har gått till en fullständigt menlös aktivitet där man inte ens varit säker på att alla som deltagit varit narkomaner. De har kanske av helt andra skäl "trivts" i det s. k. terapeutiska samhället. Jag menar – och det har jag hävdat i en motion jag väckt – att det borde vara ett minimikrav i de fall statsmedel utgår till en anläggning att man för journal över de patienter som är där, att man fastställer vilka former av vård de får under vistelsen samt att man försöker utvärdera effekterna av vården. Det måste göras av personal som är fristående från de aktuella institutionerna. Det räcker inte med att den personal som är där säger att de tyckt att de upplevt vården positivt. Det är fråga om vilken grad av beroende patienterna hade när de kom, vilken grad av beroende de hade när de lämnade institutionen och hur de har klarat sig sex månader, tolv månader och aderton månader efter vården. Jag hade verkligen hoppats att statsrådet kunnat meddela att om det nu inte kommit nya rekommendationer i dagarna så skulle de vara att vänta inom en mycket nära framtid. Är man inom socialstyrelsen fortfarande så låst av att man en gång följde en annan linje än exempelvis docent Bejerot, att man inte på någon punkt kan gå över till de linjer han drog upp och som jag och många med mig tror är den enda framkomliga vägen för att på sikt komma till rätta med de här frågorna?

Det var dock glädjande att höra att statsrådet var positiv till Göteborgssystemet, med samarbete mellan sociala myndigheter och polis. Jag hoppas att det skall leda till att man även på andra håll kommer fram till ett bra system. Jag är särskilt glad för detta eftersom de medarbetare inom socialnämnden i Göteborg, som sysslat med den här verksamheten, i flera fall har utsatts för mycket starka angrepp från kolleger på annat håll för att man som de säger "kan involvera sig i ett samarbete med polisen".

Till sist några ord om LTO. Det är värdefullt att en utvärdering är på gång. Jag hoppas då att vi skall få fram någonting positivt. Vad som är beklagligt är att inte ens i en så stor stad som Göteborg har man en dygnetruntjour på den sociala sidan. Det innebär att när polisen träffar på ungdomar efter kl. 12 på natten finns det över huvud taget ingen att ta kontakt med. Man har begärt medel för detta, men inte fått det. Det är viktigt att den formen av verksamhet utökas. Den finns och den har blivit bättre under senare år. Jag vet, och polisen vittnar, att det finns ett antal fältarbetare på den sociala sidan som gör ett utomordentligt gott arbete, men de är för få och det finns framför allt ingen jourverksamhet nattetid, då det många gånger skulle behöva finnas möjlighet att snabbt skapa kontakter. Jag hoppas därför att man även på

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

det området, i samband med utvärderingen av LTO-systemet, skall se till att de sociala myndigheterna kan svara mot polisens insatser i de här sammanhangen.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Fru talman! Jag hoppas att socialministern ser med tillfredsställelse att vi från oppositionssidan är så hårt engagerade, när det gäller kampen mot narkotika och f. ö. mot droger över huvud taget.

Vi har konstaterat, och har anledning att på nytt konstatera, att läget inger oro. Det är ingen tvekan om den saken. De uppgifter vi har styrker den iakttagelsen, att vi har ett alltmer utbredd narkotikamissbruk, även om det inte finns statistiskt fastlagt – också jag beklagar att man inte har någon som helst statistik i det avseendet. Jag tror, i likhet med fru Kristensson, att det finns mycket att göra när det är fråga om att erhålla fakta om det verkliga förhållandet på narkotikaområdet. Vi skulle behöva en kartläggning av hela fältet så att vi visste mer, hade mer kunskap när vi går in i den här debatten. Men så mycket vet vi redan, att det finns anledning till oro.

Också i mitt hemlän – så långt upp som i Hälsingland – har flera narkotikaligor utövat en verksamhet, som alltid har mycket tragiska och allvarliga konsekvenser. Därför finns det all anledning att gå in i detta arbete – att bekämpa narkotikan – med allt det allvar och all den kraft som vi förmår åstadkomma. Erfarenheter visar att det ger resultat om man är beredd att satsa – och jag har gång på gång kommit tillbaka till erfarenheterna från 1969, som talar ett mycket klart språk. Det finns möjligheter att tränga tillbaka narkotikamissbruket om vi satsar ordentligt på motåtgärder.

Jag har flera gånger sagt att jag uppskattar och beundrar det arbete som polis och tull utför när det gäller att hålla narkotikan borta från vårt land. Men samtidigt måste vi gång på gång konstatera att man där inte har tillräckliga resurser, man har inte folk, man har inte möjligheter att göra det här jobbet så effektivt som man skulle kunna göra om man bara hade resurser till det. Därför har jag tagit upp den problematiken på ett sådant sätt, att vi får anledning att återkomma till den. Jag skall inte gå in på den nu. Men självfallet är det angeläget och nödvändigt att satsa på ett helt annat sätt än hittills för att tränga tillbaka narkotikahandeln, narkotikalangningen – över huvud taget hålla narkotikan borta från vårt land. Det förhållandet att man inte kan göra det hundra procentigt kan inte vara någon anledning till att inte här ytterligare anstränga sig. Vi skall göra allt vi kan enligt min mening, och då kommer det internationella samarbetet in i bilden, som socialministern tidigare har berört och som också har berörts från andra håll. Jag skall inte upprepa det nu.

Att vården betyder en del i detta sammanhang är jag också medveten om. Men jag ber att få citera vad jag sade i debatten förra veckan, nämligen att det måste vara en angelägenhet av högsta prioritet att bekämpa

narkotikabrottsligheten. Minskningen av marknadstillgången på narkotika i ett samhälle är av avgörande betydelse när det gäller att dämpa ett omfattande missbruk och särskilt för att minska nyrekryteringen till missbrukarkretsarna. Även om det är viktigt att satsa på vården av de narkotikaskadade kan narkotikaproblemet inte elimineras genom vård av missbrukare. Det är endast --- genom förebyggande åtgärder som vi har möjligheter att lyckas.”

Men när det är sagt vill jag givetvis understryka, hur viktigt det är att vårdverksamheten verkligen organiseras och följs upp på ett riktigt sätt. Som herr Torwald nyss sade måste man utvärdera det här arbetet, följa upp vårdfallen och undersöka vilka åtgärder man i första hand bör satsa på när det gäller att hjälpa dem som har råkat ut för narkotikamissbruk. Jag tror också att det är riktigt att man inte kan nöja sig med att bara hjälpa dem som frivilligt går in i vården utan att man också måste försöka ta hand om dem som inte förstår att ta vara på sig själva. Jag vet att detta är ett mycket svårt och känsligt område, men säkert kan vi komma ett stycke på väg om vi hjälps åt på alla håll.

Vad som är särskilt angeläget är de förebyggande åtgärderna. Där har ju informationen väldigt mycket att betyda, och jag tror att man på skolans område kan göra mycket mer. Man kan också genom andra kanaler nå ut med en effektivare och verkningsfullare information. Vad jag särskilt ville peka på i det här sammanhanget är samarbetet med frivilligorganisationerna. Jag tycker för min del att man inte tillräckligt uppmärksammat de möjligheter som där föreligger. Jag skulle vilja föreslå att man ute i länen tog upp till en ingående diskussion i vad mån man kan knyta samman t. ex. länskolnämnd, länsnykterhetsförbund, dem som inom länsstyrelsen arbetar på det här fältet, landstinget, Hem- o. Skola-föreningar, socialnämnd och över huvud taget alla de organisationer som är villiga att ställa upp för att med gemensamma ansträngningar utföra ett förebyggande arbete när det gäller drogerna, inte minst alkohol och narkotika.

Jag tror att det finns mycket att göra i den riktningen. Inom det län där jag arbetar har vi planerat en konferens, dit dessa människor och även en del andra än de som jag nämnt skulle dras samman för att gemensamt diskutera denna problematik. Att vidta sådana åtgärder och över huvud taget att koppla in frivilligorganisationerna i större utsträckning, när det gäller bekämpningen av narkotika och alkohol, tror jag är ett bra tillvägagångssätt.

Jag vill, fru talman, till sist understryka hur angeläget det är att vi här inte lämnar något område obeaktat utan att vi på alla punkter där vi har möjligheter att verka i bekämpande och förhindrande riktning sätter in den kraft vi kan åstadkomma och gör det i allt större utsträckning.

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Fru Kristensson har uppenbarligen tvingats lämna kammaren, och därför skall jag inte gå in i någon polemik med henne nu. Men jag vill ändå till protokollet fästa följande.

När fru Kristensson själv inledningsvis betonade att hon hade ställt provokativa frågor var det naturligt för mig att säga, att dessa utomordentligt viktiga och seriösa frågor inte gagnas av överdrifter och denna debattuppläggning. Jag skall, fru talman, inte utveckla de synpunkterna mer, men jag har haft anledning att slå fast detta.

Jag vill också – i anslutning till frågor som har ställts – säga att lägesredovisningen bygger på uppgifter från rikspolisstyrelsen, tullen och socialstyrelsen. Det är detta material vi har som underlag. Jag har sagt i tidigare debatter att har man andra, på fakta grundade uppgifter, skall man naturligtvis ta fram dem och föra dem vidare. Debatter med bara påståenden att man inte tror på uppgifterna och ifrågasätter, jag vill nästan säga själva viljan till kartläggning, är något som jag reagerar emot. Vi har ett så långt jag förstår hyggligt system för frekvensundersökningar, men vi försöker ändå finna ett system som ger oss möjligheter att på ett ännu bättre sätt uppskatta antalet narkomaner och förändringar i själva missbruksbilden. Det har emellertid visat sig förenat med betydande svårigheter att utforma ett helt tillförlitligt system, men arbetet pågår på detta område därför att det helt naturligt är viktigt att vi så långt möjligt kan kartlägga situationen i olika avseenden.

Fru talman! Får jag göra det tillägget också – det kan till en del riktas till herr Torwald, som är kvar i kammaren – att det i de här debatterna om narkotikaproblemen, som vi har fört under åtskilliga år, har förekommit inslag där det gjorts gällande att vi inte skulle vara medvetna om hur svåra problemen är och att myndigheter och andra engagerade visat en inaktivitet som ger intryck av att de inte skulle ta tillräckligt allvarligt på frågorna. Detta har jag reagerat emot tidigare, och jag gör det fortfarande. Det är ju ingen som sitter inne med några patentlösningar. Vi vet att problemen är svåra och att de finns runt om i världen, ofta av mycket större omfattning än i vårt land. Men att vi här i Sverige måste göra allt vad vi kan för att bekämpa smugglingen och för att åstadkomma så effektiva vårdåtgärder som möjligt – det är vi medvetna om och det är vår strävan.

Jag tror att debatterna om dessa frågor gagnas av att man utgår ifrån att regeringen självfallet har detta uppsåt. Kritik är naturligtvis både angelägen och viktig – men gärna med tillägget att här kan ingen stiga upp och säga: "Jag har patentlösningar till det ena och det andra."

Om man har goda erfarenheter i Göteborg, är det naturligtvis bra, men jag skall inte betygssätta vare sig den ena eller den andra kommunen här. Vad jag sade förut – och det vill jag betona – var att vi naturligtvis skall ta vara på goda erfarenheter, var de än föreligger.

Råd och anvisningar – som herr Torwald tog upp – bygger ju på erfarenheterna från fältet, och det är en summering av de erfarenheter

och de kunskaper vi här kunnat tillägna oss. Dessa har legat bakom de rekommendationer som sedan har ställts till kommunernas och sjukvårdshuvudmännens förfogande. Men det är klart att sjukvårdshuvudmän och kommuner sedan har alla möjligheter att på vårdsidan aktivisera arbetet och använda de former de finner vara adekvata i själva vårdarbetet.

Jag är ledsen, fru talman, att fru Kristensson inte är kvar i kammaren. Självfallet är det en angelägen uppgift, inte minst för landstinget i denna del av vårt land, att aktivt verka på detta område. Jag är också övertygad om att detta görs, men när fru Kristensson kräver ytterligare vårdinsatser är det till landstinget som framställningen bör riktas.

I fråga om upplysningsverksamheten, som herr Westberg i Ljusdal tog upp, vill jag säga att jag tror att mycket mera kan göras på det området. Jag har tidigare strukit under att inte minst ungdomsorganisationerna i fortsättningen bör aktivisera sin verksamhet. Eftersom vi nu kommer att förstärka deras resurser, räknar jag med att deras insatser skall kunna vidgas och fördjupas. Detta är väsentligt, eftersom kunskap och information är viktiga inslag när det gäller att förhindra narkotikamissbruket liksom aktiviseringen av den uppsökande verksamheten. I stor utsträckning är det de sociala problemen som initierar till missbruk, och därför är den uppsökande verksamheten grundläggande i arbetet med att bekämpa narkotikamissbruket.

Herr TORWALD (c):

Fru talman! Jag är helt enig med statsrådet om att det här är besvärliga problem, och jag vill gärna understryka att i varje fall jag inte har den uppfattningen att statsrådet nonchalerar problemen. Men låt mig använda en term som jag som bondgrabb har en viss förståelse för. När man kör hästar, och allra helst när man kör in unghästar, gäller det att hålla strama tyglar; annars blir de bångstyriga, och man får ingen ordning på dem. Jag har en känsla av att narkotikapolitiken har blivit som en unghäst som man aldrig fått något riktigt grepp om. Den har fått slingra litet hit och dit efter egna önskemål, och det har inte funnits en fast hand som har gjort något försök att styra in den på bestämda spår.

Jag måste alltså med sorg konstatera att den utvärdering som har gjorts – jag förutsätter att en sådan har gjorts – inte har avsatt några spår i socialstyrelsens rekommendationer. De är ju baserade på snart tre år gamla erfarenheter. Men då säger statsrådet att varje kommun och varje sjukvårdshuvudman har möjlighet att använda de former som den själv finner bäst. Så kan man väl inte bedriva detta arbete! För att få en ordentlig effekt måste man väl först ha ett stort och brett material som grund, men ett normalt landstingsområde räcker inte till för att ge tillräcklig erfarenhet. Jag menar att har det brustit på något område, så är det kanske beroende på att man har bedrivit arbetet på eftervårdssidan med litet för lösa tyglar. Man har inte försökt att styra, och man har inte tagit reda på vilken effekt det har gett när man har lagt in de och de

Måndagen den
5 april 1976

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

pengarna i det och det projektet, utan det hela har skett på ett synnerligen lekmanamässigt sätt. Inte minst Lars-Magnus Gunne och en del andra forskare av facket har påtalat att här behövs stramare tyglar för att man skall få ett ordentligt begrepp om vilka eftervårdsformer som är verkningfulla. Sedan bör de erfarenheterna delges kommunerna och lands-tingen, dvs. sjukvårdshuvudmännen, så att de får en aning om på vilket sätt satsade medel ger den bästa avkastningen.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Fru talman! Socialministern talar om att de här problemen finns runt om i världen, och det är vi säkert alla medvetna om. Han säger också att det gäller att ta vara på erfarenheterna, var de än föreligger. Det är klart att vi då i första hand tänker på förhållandena här hemma i Sverige. Vi bör ju ta vara på de erfarenheter man vinner på olika håll i vårt eget land. Jag vill därför fråga: Finns det någon sammanställning av vilka vårdformer som förekommer och vilka erfarenheter de har gett? Det skulle vara väldigt intressant att få svar på den frågan.

I höstas hade jag tillfälle att vara i USA och se litet grand på den här problematiken, bl. a. i Washington. Där stod myndigheterna för ett hem för narkotikaskadade med en mycket väl utbyggd vård, där patienterna fick vara nio månader eller ett år. Man hade också ett väl genomtänkt vårdschema, som följdes steg för steg. Man hade mycket goda erfarenheter av den verksamheten med en mycket hög rehabiliteringsprocent. Eftersom vi skall ta vara på erfarenheter var de än föreligger vill jag också fråga: Tar man vara på erfarenheterna utifrån när det gäller att komma till rätta med vårdproblematiken?

I det här sammanhanget kan jag inte heller underlåta att berätta om en verksamhet som jag kom i kontakt med i Californien. Det var en frivilligorganisation, Teen Challenge, som bedrev ett omfattande arbete för att hjälpa narkotikaskadade, byggt på religiös grund. Man menade att enda möjligheten att hjälpa de narkotikaskadade till en verklig rehabilitering var att de fick uppleva ett andligt genombrott, en andlig väckelse. Också i det arbetet hade man nått goda resultat. Jag fick tillfälle att träffa människor som under många år hade missbrukat narkotika och varit fullständigt nere. De hade blivit av med precis allt de hade. Hem, arbete, social anpassning – alltsammans hade ramlat för dem. Men nu hade de blivit resta och börjat ett nytt liv, och de utförde en mycket värdefull gärning. Den här organisationen arbetade också på det sättet att människor som hade upplevt narkotikamissbruket och blivit räddade skickades ut till skolorna för att berätta för eleverna vilka risker det innebär att börja använda narkotika, vilka oerhörda verkningar missbruket har, hur det river ner osv. Men de kunde också tala om, hur de själva hade blivit räddade och nu hade börjat ett nytt liv. Teen Challenge hade ett mycket gott samarbete med skolmyndigheterna, och de menade att detta var ett mycket värdefullt och mycket viktigt arbete.

Jag kom att tänka på detta när jag hörde socialministern säga att vi

är beredda att ta vara på erfarenheterna, var de än föreligger. Jag är övertygad om att det finns en hel del att hämta, om vi bara tar vara på de möjligheter som står till buds.

Herr TURESSON (m):

Fru talman! Jag brukar ju lyssna på debatterna i den här kammaren, och jag har under årens lopp kommit att lyssna på många narkotikadebatter mellan statsrådet Aspling och fru Kristensson, i första hand. Det har jag gjort med intresse. Jag kommer naturligtvis inte ihåg allt som sagts i dem. Men en sak kan jag konstatera, och det är att man skulle kunna slå fast i dag: Från socialdepartementet intet nytt. Det är mitt bestående intryck. Jag vill inte på något sätt göra gällande att jag kan ersätta fru Kristensson, som har varit tvingad att lämna kammaren på grund av att hon hade ett flygplan att passa, men jag vill gärna delge protokollet detta bestående intryck: Från socialdepartementet intet nytt.

Statsrådet Aspling sade att det inte alls är så att han är passiv, även om statsrådet ibland får en känsla av att han beskylls för passivitet i dessa frågor. Jag vill inte heller beskylla statsrådet Aspling för passivitet, men det är väl inte så underligt om människor kan få den uppfattningen när debatten är efter år förs på samma sätt och icke något nytt tillförs den. Här har dock framförts en massa olika förslag. Inget har väl gjort anspråk på att vara någon patentrösning, men en massa uppslag har uppenbarligen presenterats. Det kan gälla kartläggning av missbrukets omfattning, det kan gälla vård och eftervård. Varför vill man då inte ta några initiativ för att pröva de uppslagen? Det är dock så allvarigare och ruskiga skador i samhället som narkotikamissbruket medför att inga försök att komma till rätta med eller minska dess omfattning borde lämnas oprövade.

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Bara ett kort tillägg. Det är framför allt till herr Torwald jag riktar mig.

Det förs ju en ständig debatt i dessa frågor i många olika sammanhang – på det sociala planet, på det medicinska planet – och det föreligger också en internationell litteratur om dem. Herr Westberg i Ljusdal delgav oss upplevelser från Amerika. Det är ett exempel på att man runt om i världen prövar sig fram. Man gör utvärderingar, man söker så långt möjligt finna, som jag sade, adekvata metoder, framför allt på vårdsidan – det är ju vad vi nu diskuterar.

Det är klart att ur detta kommer mycket värdefullt. Men, herr Torwald, jag vill upprepa att kommunerna och sjukvårdshuvudmännen har detta vårdansvar. Självfallet är det komplicerat och svårt, det är vi medvetna om. Men vi har lagt fast detta, och staten ställer till förfogande ekonomiska resurser för att man också skall kunna bedriva verksamheten. Det är så arbetsfördelningen är utformad. Detta är vad jag har velat slå fast.

Nr 98

Måndagen den
5 april 1976

*Om åtgärder mot
narkotikamissbruk*

Måndagen den
5 april 1976

*Om åtgärder mot
narkotikamissbru-
ket*

Herr Turesson inträdde här i fru Kristenssons roll och fann sig för-anlåten att stiga upp och säga: Från socialdepartementet intet nytt. Jag skall inte ta upp någon polemik med herr Turesson, för jag utgår ifrån att de här frågorna har väl inte i alla avseenden varit hans frågor i riksdagen. Herr Turessons intresse för frågorna noterar jag emellertid – vi behöver ha engagemang från alla håll. Men det fanns ju något av en beskyllning i detta: Från socialdepartementet intet nytt. Jag skall, fru talman, inte trötta med någon redovisningskatalog. En sådan har jag haft tillfälle att framlägga här många gånger, och helt naturligt utökas katalogen, beroende på att vi inom detta område aldrig är färdiga – vi måste ständigt gå vidare.

På det internationella fältet söker vi så långt som möjligt åstadkomma resultat. Jag har redovisat det i annat sammanhang, och jag skall inte tynga protokollet med en upprepning. Jag har pekat på det effektiviserade arbetet som pågår internationellt mellan polismyndigheter och tullmyndigheter, och jag har sagt i mitt svar att detta samarbete är värdefullt och uppenbarligen fungerar mycket positivt. Självfallet kommer vi i fortsättningen – det hoppas jag – att kunna utveckla och förstärka samarbetet.

Jag har pekat på insatserna på vårdsidan. Vi har befunnit oss i ett uppbyggnadsskede, och de erfarenheter som vi vinner här blir naturligtvis av betydelse för det fortsatta arbetet. Jag har pekat på polisens effektiva insatser i bekämpandet inom landet av narkotika och på hur man ändå har varit framgångsrik. Jag har också sagt att vi har anledning att stryka under polisens värdefulla insatser. Jag har pekat på att vi så långt som möjligt måste söka åstadkomma en effektiv, uppsökande verksamhet och naturligtvis även – låt mig tillägga det när jag något berört vårdsidan – ägna stor uppmärksamhet åt rehabiliteringsfrågan. Det är svåra frågor, men viktiga frågor som vi icke får släppa utan måste gå vidare med.

Slutligen gäller det den viktiga upplysningsfrågan, där vi också ständigt måste försöka finna riktiga vägar, effektiva vägar. Jag har, bl. a. i svar till herr Westberg i Ljusdal, pekat på att vi kommer att göra det exempelvis genom att förstärka ungdomsorganisationernas resurser.

Herr Turesson kan naturligtvis säga: Från socialdepartementet intet nytt. Men jag kan försäkra herr Turesson att vi arbetar med dessa frågor. Vi är medvetna om frågornas allvar, och vi söker i olika avseenden också tillse att vi kan driva en så långt som möjligt effektiv verksamhet på alla de olika fält där vi måste verka.

Herr TURESSON (m):

Fru talman! Det var ingen beskyllning jag framförde, herr socialminister. Det var bara ett enkelt konstaterande av att jag som åhörare många gånger här i kammaren hört socialministern föredra just den där katalogen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Föredrogs och hänvisades
Proposition
1975/76:193 till skatteutskottet

§ 7 Föredrogs och hänvisades
Motioner
1975/76:76:2373 till konstitutionsutskottet
1975/76:2374 och 2375 till inrikesutskottet

§ 8 Föredrogs men bordlades åter
finansutskottets betänkanden 1975/76:23–29
skatteutskottets betänkanden 1975/76:48–52
justitieutskottets betänkanden 1975/76:30–32
lagutskottets betänkanden 1975/76:18 och 21
socialutskottets betänkanden 1975/76:30–32
kulturutskottets betänkande 1975/76:36
utbildningsutskottets betänkanden 1975/76:21 och 22
trafikutskottets betänkande 1975/76:14
jordbruksutskottets betänkande 1975/76:30
inrikesutskottets betänkande 1975/76:29

§ 9 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna
1975/76:162–167.

§ 10 Fru tredje vice talmannen meddelade att på föredragningslistan
för morgondagens sammanträde skulle bland två gånger bordlagda ären-
den

dels finansutskottets betänkanden nr 23–29 uppföras främst,
dels utrikesutskottets betänkande nr 12, kulturutskottets betänkanden
nr 32 och 34, utbildningsutskottets betänkande nr 20, socialutskottets
betänkanden nr 30–32 samt utbildningsutskottets betänkanden nr 21 och
22 i nu angiven ordning sättas sist.

§ 11 Anmälades och bordlades

Motioner
1975/76:2376 av herr *Ångström m. fl.*
med anledning av propositionen 1975/76:110 om radio och television
i utbildningsväsendet

1975/76:2377 av herr *Hermansson m. fl.*

1975/76:2378 av herr *Molin*

1975/76:2379 av herr *Winberg m. fl.*

med anledning av propositionen 1975/76:160 om nya grundlagsbestäm-
melser angående allmänna handlingars offentlighet

Nr 98

§ 12 Kammaren åtskildes kl. 17.56.

Måndagen den
5 april 1976

In fidem
BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert